

1 HISTORIE

1.1 Poválečné období

1.1.1 Klima pro radikální změny

WW2 byl válečný konflikt v němž již počtvrté za posledních 130 let proti sobě stály Francie a Německo.

Následky byly děsivé...

- Z Evropa – 8 mil. mrtvých (z toho 6,4 mil Německo)
- S a V Evropa – 9 mil mrtvých (z toho 6,3 mil Polsko)
- Sovětský svaz – 20 mil. mrtvých
- Obrovský ekonomický pokles (v roce 1945 bylo HDP Německa na úrovni roku 1908, Francie na úrovni roku 1891, Rakouska 1886)

Tato fakta přiměla Evropu k razantní změně politiky a tlačila ji k integraci¹. Ekonomická a humanitární situace v Evropě byla hrozná, obzvláště v Německu – zničená infrastruktura, z domů zbyly ruiny, nelítostně tvrdá zima roku 1946-47 ještě více přispěla k nedostatku potravin. Hlad byl všudypřítomný a jídlo bylo v mnohých evropských zemích až do poloviny 50tých let na příděl. (např. v Německu byl příděl 900kcal/osobu/den – za optimum se považuje okolo 2000 kcal). Mnoho Evropanů bylo závislých na humanitární pomoci stejně tak, jako dnes mnoho Afričanů.

1.1.2 Zásadní otázka a převládající ideologie

Do popředí zájmu se dostala zásadní otázka: jak zamezit další válce v Evropě? Návrhy řešení odrážely různé pohledy na příčiny války. Můžeme je shrnout do tří základních koncepcí.

1. Příčinou války je Německo. Řešením je tedy oddělit Německo od průmyslu a přetransformovat ho na zemědělskou zemi².
2. Příčinou války je kapitalismus. Řešením je tedy komunismus.
3. Příčinou je nacionalismus. Řešením je užší integrace evropských zemí.

Přesvědčení, že řešení číslo 3 je nejlepší sice převažovalo, ale jeho prosazování se neuskutečňovalo nijak drtivě, někde vůbec. Země měly jiné problémy (hlad, nedostatek bydlení...) a navíc mnoho zemí bylo pod přímou kontrolou jiných národů (Rakousko a Německo – 4 zóny vlivu, centrální a východní země pod kontrolou SSSR apod.), tyto země se

¹ Je velmi těžké vžít se do situace roku 1945, srovnajte si, jak 3000 mrtvých po 11.září 2001 změnilo vnímání světa a srovnajte to s milióny mrtvých ve WW2.

² Tedy analogické myšlení, jako po WW1, kdy vítězové obdrželi teritoriální zisky i finanční reparace. Důsledkem této teorie by pak bylo další kolo náhrad a nacionální rivalita, která mimo jiné byla jednou z příčin WW2.

snažily více o obnovu svých vlád než, že by řešily otázky integrace. Obecně se dá říci, že v Z Evropě převažovala snaha o odstranění děsivé humanitární situace.

V SSSR, kde se věřilo, že příčinou války je kapitalismus, se věci ubíraly jiným směrem. Komunismus byl vnucen dříve nezávislým zemím: Litvě, Lotyšsku a Estonsku a okolo roku 1948 se komunistické strany staly rozhodující silou ve všech zemích sovětského vlivu. Komunisté převzali dále moc v Jugoslávii a Albánii a měli značnou sílu také v Řecku. Komunistický pohled na věc měl ale také své zastoupení v mnohých zemích Z Evropy, kde komunistické strany získaly ve volbách značný podíl hlasů (např. v Itálii a Francii).

1.1.3 Studená válka

Sovětská vize světa se nelíbila spojencům z války (UK, USA) a nastala nová etapa vztahů – studená válka. UK a USA se 1947 shodly, že možností, jak čelit nástrahám komunismu je ekonomická síla, svoboda a demokracie Německa i ostatních západních zemí. Z Německa (trizonie UK, USA, Francie) bylo zkonstituováno³ 1948 pod vedením Konráda Adenauera. Oficiálně Z Německo bylo založeno v květnu 1949.

Mezi oběma stranami se začala vytvářet obrovská propast (spuštěna železná opona). Východní část Evropy byla tlačena (a dotlačena) k vládě jedné strany (komunistické), zatímco západní část směřovala k demokratickému zřízení založeném na pluralitě názorů, sociálně tržním hospodářství a evropské integraci.

Prvním faktickým a klíčovým důkazem, že spolupráce a integrace v Z Evropě je možná, byla právě spojení tří zón vlivu v jednu trizonii. USA a UK se snažili o re-industrializaci Německa a o jeho vnímání, spíše jako ekonomického partnera, nikoliv vojenského protivníka. UK a USA podporovaly evropskou integraci, jako nejlepší cestu, jak zamezit proniknutí komunismu do Z Evropy. Němečtí vůdci pak chápali integraci, jako vhodnou cestu k tomu, že Německo bude znovu vnímáno jako „normální“ národ. Itálie zase vítala integraci, jako etapu, která zavře dveře za její fašistickou minulostí.

1.1.4 OEEC a EPU

Velmi důležitým počinem v rámci boje proti komunismu v Evropě byl tzv. Maršalův plán a Organizace pro evropskou ekonomickou spolupráci (OEEC).

Jako reakci na hrozivou ekonomickou situaci v Evropě, ale také na rozpínavost komunismu, ministr zahraničí USA C. Marshall přednesl svůj plán pomoci všem evropským zemím na západ od Uralu, přijmou-li tyto země program ekonomické obnovy.

V Paříži byly předneseny návrhy pomoci jednotlivým zemím a byl ustanoven stálý orgán, který bude koordinovat pomoc přímo v Evropě. Zemím východního bloku SSSR zakázalo čerpat tuto podporu. Americký kongres byl zpočátku ve schvalování programu zdrženlivý, ale po komunistickém puči 1948 v Československu program urychleně přijal.

³ Což přineslo první jasně viditelný konflikt studené války – zásobování Z Berlína (vyřešeno pomocí „vzdušného mostu“).

Maršalův plán realizován prostřednictvím OEEC v letech 1948-1952 přinesl Evropě 12 mld. USD (polovina šla pro UK, Fr., Z Německo). Státy sovětského bloku na to reagovali vytvořením vlastní organizace a to Rady vzájemné hospodářské pomoci (CMEA, RVHP) v roce 1949.

Úkolem OEEC nebylo pouze přerozdělovat americkou pomoc svým členům, to je 13ti zemím EU15 bez Finska (SSSR vyvíjelo tlak na neutralitu) a bez Španělska (diktatura Franca), ale hlavně rozvíjet evropskou integraci např. prostřednictvím odstraňování obchodních bariér, zlepšováním intra-evropského platebního styku (EPU European Payments Union) apod..

Obchodní liberalizace byla důležitá přinejmenším ze dvou důvodů:

1. liberalizace nastartovala obchodní expanzi a rapidní ekonomický růst,
2. liberalizace obchodu doprovázena silným ekonomickým růstem změnila myšlení politiků, ukázala jim, že myšlenky 30tých let, kdy se prosazovaly silné obchodní bariéry, nejsou opodstatněné, že ekonomika zvyšuje tempa růstu s růstem mezinárodního obchodu, nikoliv s jeho omezováním.

1.1.5 Nutnost hlubší liberalizace

Ekonomiky sice vykazovaly dobré ekonomické výsledky, ale některým členským státům se toto nezdálo jako dostatečná záruka mírového vývoje Evropy.

Německu nebylo umožněno pouze stát se ekonomicky silným státem, ale kvůli nebezpečí sovětské agrese mu bylo také umožněno znovuvyzbrojení. Ekonomicky a vojensky silné Německo budilo u některých z ostatních evropských států určité obavy.

1.2 Dvě větve evropské integrace, federalistická a internacionální

Bylo jasné, že integrace se stane stavebním kamenem v budování po WW2 Z Evropy. Rozkol existoval (stejně jako dnes) v otázce úloh národních států. Zde můžeme rozlišit dvě základní pozice.

1. demokracie není dostatečnou zárukou pro mír (Hitler se dostal poprvé k moci demokratickou cestou), proto je třeba omezit role jednotlivých národních vlád a spojit jednotlivé národy federální strukturou (idea supranacionality)
2. nejlepší pro Evropu jsou stabilní demokratické národní vlády, které budou úzce spolupracovat a to především v ekonomické oblasti (idea mezivládní spolupráce)

Lidé zemí, které měly hroznou zkušenost s ničivými účinky a následky nacionalismu, ty chtěly radikálnější záruky pro mír a přikláněly se více k federalistické ideologii. Zástupci

této skupiny jsou především Belgie, Holandsko, Lucembursko, Německo, Francii, Rakousko a Itálie.

Naopak lidé žijící v zemích, které se dokázaly ubránit cizí okupaci a dokázaly čelit velkým lidským i materiálním ztrátám, ty požadovaly tradiční národní uspořádání. Zástupci skupiny jsou UK, Dánsko, Norsko, Island, stejně tak neutrální Irsko, Švédsko a Švýcarsko.

Španělsko a Portugalsko zůstávalo pod fašistickou nadvládou až do 70s.

1.2.1 Dva odlišné přístupy: Rada Evropy a Evropské sdružení uhlí a oceli (ECSC)

V prvních letech po válce dominovala strategie efektivních demokratických národních vlád a jejich vzájemné spolupráce. První tři organizace OEEC(1948), Rada Evropy (1949) a Evropský dvůr pro lidská práva (1950) byly založeny právě na těchto principech.

První kroky dle federalistické strategie byly učiněny v roce 1952 uskutečněním Schumanova plánu. Robert Schuman přišel s návrhem, že se Francie a Německo vzdají kontroly nad těžbou resp. výrobou uhlí resp. oceli ve prospěch nějaké nadnárodní autority. Další evropské národy (Belgie, Holandsko, Lucembursko a Itálie) přivítaly možnost přidat se k tomuto uskupení a tak se ustanovila skupina (silná šestka), která je po dlouhou dobu motorem další integrace.

1.2.2 Federativní směřování: Římské smlouvy

ECSC ukázalo, že Z Evropa je schopna integrace. Z Evropské země se rychle vzpamatovávaly z WW2, ekonomicky i politicky sílily a rostly, nejvýrazněji Německo. 1955 mu bylo umožněno vstoupit do NATO a znovu obnovit svou armádu. Tato skutečnost a silící hrozba sovětského bloku znovu vyzvedávaly požadavky na další a hlubší evropskou integraci a to především ekonomickou.

Výsledkem těchto snah bylo vytvoření dvou nadnárodních organizací a to EURATOMU a Evropského hospodářského společenství (EEC). Římské smlouvy zavazovaly členské státy k hluboké ekonomické spolupráci, včetně vytvoření celní unie, umožnění volného pohybu osob, integrace kapitálových trhů a vytvoření určitých společných politik. Smlouvou byly vytvořeny nadnárodní instituce: Evropské shromáždění (předchůdce EP), Evropská komise, Evropský soudní dvůr, které měly provádění těchto cílů zajišťovat, dohlížet a případné nedodržování sankcionovat.

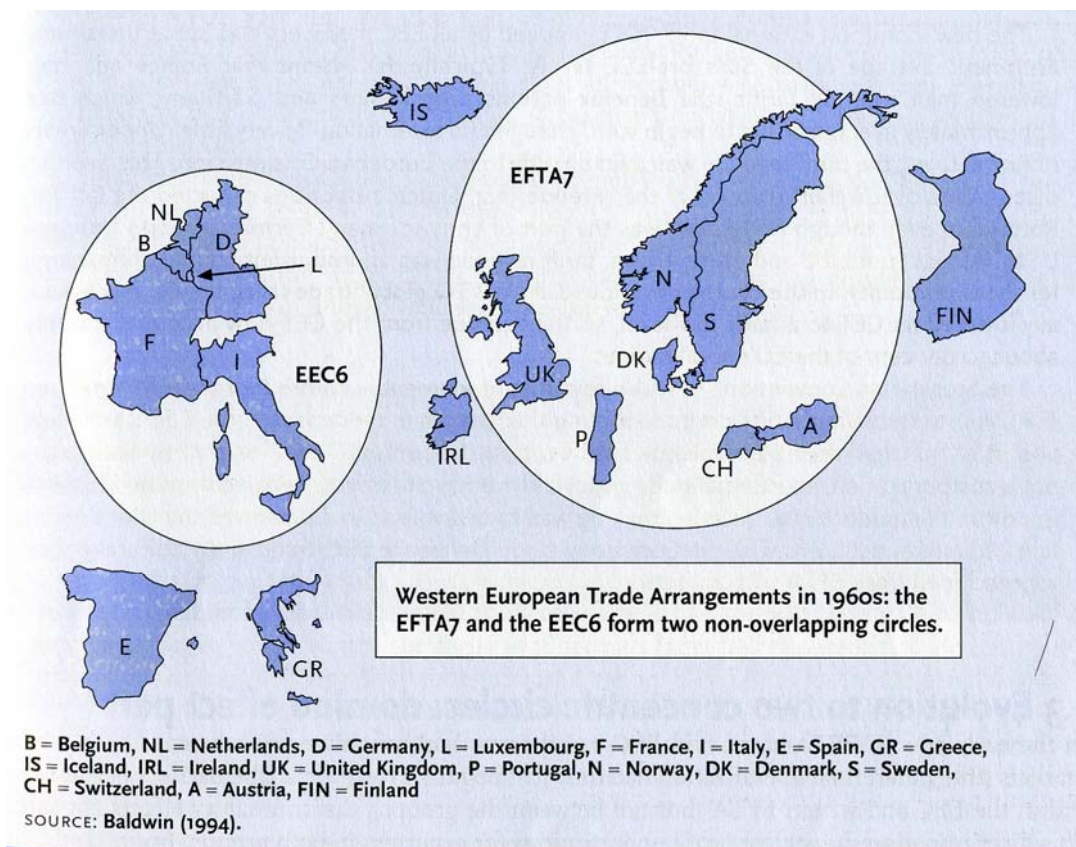
1.2.3 Internacionální směřování: od OEEC k EFTA

Vytvoření EEC přineslo zcela nový prvek do Evropské integrace. Zatímco OEEC také usilující o obchodní integraci, bylo postaveno na ne-diskriminační bázi, EEC bylo založeno na jiných principech - diskriminačních, preferenčních. To vlastně znamenalo rozdělení OEEC na dvě skupiny, kde první (in EEC) diskriminovala druhou (out EEC) a druhá byla diskriminována první. Jako reakci na tuto nerovnováhu sedm z těchto outsiderů založilo v roce 1960 vlastní obchodní uskupení a to Evropské sdružení volného obchodu (EFTA).

Zbývající země Evropy (mimo sféru SSSR) pak měly dvě možnosti připojení k EFTA nebo k EEC.

1.2.4 Dvě nepřekrývající se uskupení: Společný trh a EFTA

V 60tých letech byly v Z Evropě dva nepřekrývající se okruhy obchodu. A to v rámci EFTA a EEC. Snižování bariér obchodu uvnitř EEC vedlo k obrovskému nárůstu obchodu uvnitř tohoto uskupení (během formování CU z 30% na 50%), ale obchod s ne-členskými zeměmi se téměř nezměnil (ve stejném období pokles z 8% na 7%).

1.3 Vývoj koncentrických kruhů: domino efekt, část I

Z počátku 60tých let měly firmy z obou seskupení zhruba stejný přístup na trhy druhého uskupení, ale jak pokračovalo odstraňování bariér v rámci jednotlivých uskupení, tak diskriminační charakter EEC byl stále zřejmější. Navíc ekonomická síla obou uskupení nebyla ani zdaleka obdobná. Souhrnné HDP členů EEC bylo více než dvojnásobné ve srovnání s EFTA a navíc rostlo rychleji. Z toho je zřejmé, že pro exportéry bylo mnohem lákavější být členy EEC klubu než členy EFTA a v tomto smyslu také tlačily na své vlády. Hovoříme o tzv. primárním domino efektu vyvolaném povahou jednotlivých uskupení.

1.3.1 První rozšíření a vznik FTA (EEC-EFTA)

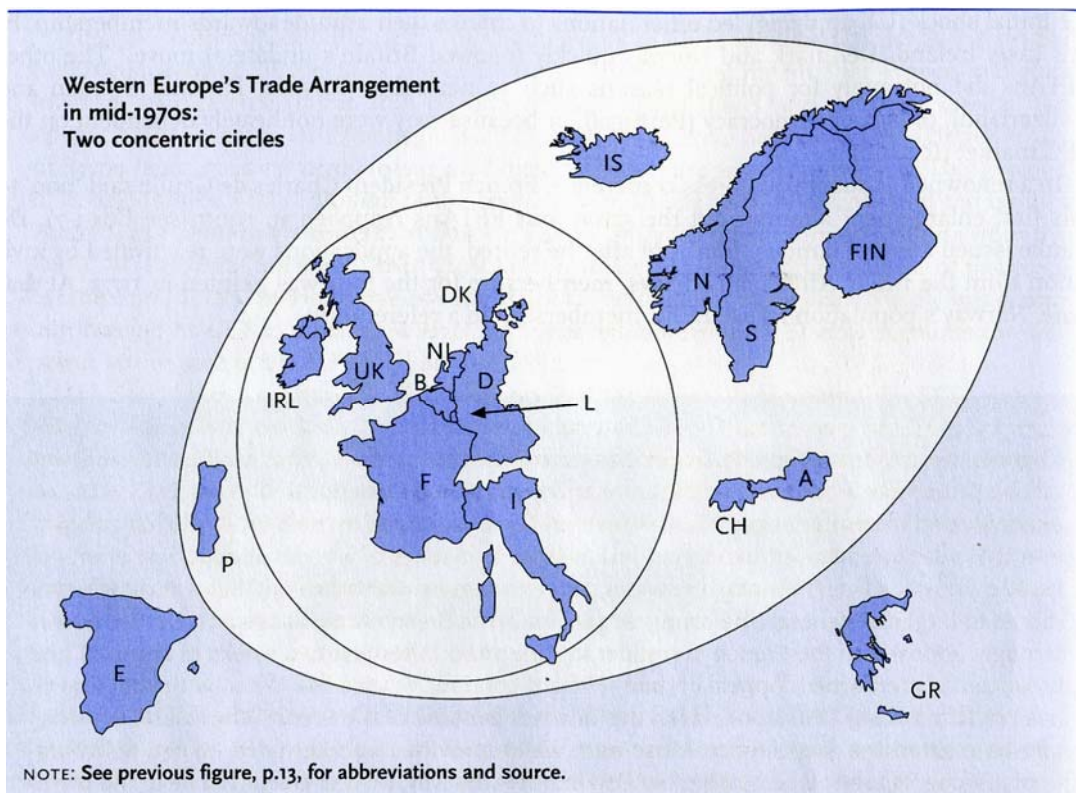
Prvním státem, který dal najevo svou snahu stát se členem EEC bylo UK (1961). Její přičlenění by pro ostatní členské země EFTA znamenalo, že by musely čelit ještě mnohem silnějšímu diskriminačnímu uskupení. Toto motivovalo země jako Irsko, Dánsko a Norsko

k tomu, aby se i ony snažily o rychlý vstup do EEC. Další země se nepřidaly z politických důvodů, jako byla snaha o neutralitu (Rakousko, Finsko, Švédsko a Švýcarsko) nebo z důvodů chybějící demokracie (Portugalsko) či proto, že nebyly závislé na EEC trhu (Island).

Snahy o rozšíření EEC byly potlačeny prohlášením Charles de Gaulle, který v roce 1963 odmítl přijmout do EEC nové země. Nicméně po mnohých vyjednáváních k prvnímu rozšíření došlo v roce 1973 a to o UK, Dánsko a Irsko. Norští občané přičlenění odmítli v referendu.

Rozšíření EEC znamenalo, že zatímco trhy EEC bobtnaly, trhy EFTA se smršťovaly, Exportéři z ne-EEC zemí byli v nevýhodě oproti členům a tlačily na své vlády, aby se tato situace změnila. Hovoříme o sekundárním domino efektu vyvolaném přestoupením zemí (zejména UK) z EFTA do EEC. Důsledkem byl vznik zóny volného obchodu (FTA) mezi zbylými EFTA členy a EEC.

Tak se dvě nepřekrývající se obchodní oblasti změnila v soustředné oblasti. Vnitřní kruh znamenal těsnou spolupráci v rámci EEC např. v podobě volného obchodu všech komodit (včetně zemědělských), společný celní sazebník, mnoho společných sektorálních politik, společný pracovní trh apod., zatímco širší okruh zemí FTA znamenal „pouze“ volný pohyb průmyslového zboží.

1.4 Euro-pesimisté

Ačkoliv celní unie bylo dosaženo relativně hladce, další integrace byla bržděna politickými krizemi 60s let a také ekonomickými šoky 70s.

1.4.1 Politické šoky

Velmi dobré ekonomické výsledky v Z Evropě 50tých a 60tých letech vytvořily velkou důvěru Evropanů ve schopnosti svých vlád vládnout. Dokonce na takové úrovni, že obyvatelé členských zemí začínali litovat, že se v rámci Římských smluv země zavázaly k hlubší integraci. V čele této sekce prosazující národní suverenitu stál Francouzský prezident Charles de Gaulle.

Problémem se stalo hlasování v rámci Evropské Rady, kdy de Gaulle nechtěl akceptovat, že by Francie mohla být v rámci většinového hlasování přehlasována a za těchto podmínek se nechtěla účastnit další integrace (politika prázdné židle). Nakonec se problém s hlasováním podařilo vyřešit tzv. Lucemburským kompromisem, kdy Francie se začala znovu podílet na evropské integraci, ale na oplátku ve většině oblastí zůstalo zachováno schvalování principem jednohlasnosti.

Tento konflikt ukázal federalistům, že jejich původní myšlenky na politickou integraci byly chybné.

1.4.2 Neúspěchy v měnové integraci

Koncem 60s let se začala v USA praktikovat nezodpovědná monetární politika – tisk peněz pro Vietnamskou válku. A to v době, kdy většina důležitých měn byla navázána na dolar (Bretton Woods). Tedy US inflace byla importována i do Evropy a jiných míst na světě. Systém globálních fixních kurzů se zhroutil mezi lety 1971 - 1973.

Stabilita měnových kurzů byla chápána jako jeden z klíčových faktorů, který zapříčinil obrovský rozmach mezinárodního obchodu po WW2. EEC hledalo cestu, jak zajistit tuto stabilitu mezi svými členy. Werner předložil svůj detailní návrh na vytvoření měnové unie do roku 1980.

Ekonomické prostředí pro vytvoření měnové unie v Evropě nemohlo být nepříznivější. Měsíc potom, co se začalo pracovat na realizaci projektu, byl spuštěn bojkot dodávek arabské ropy na západní trhy. Prudce rostoucí cena ropy se stala zlatým dolem pro ropu-exportující země, ale ekonomické důsledky pro západní Evropu byly hrozné. Vysoká cena ropy výrazně utlumovala ekonomickou aktivitu v Z Evropě a inflační tendence byly ještě navíc podporovány monetární situací v USA.

V té době mnoho evropských států začala praktikovat expanzivní monetární a fiskální politiku, aby byly zmírněny dopady ekonomického útlumu. Situace klesajících příjmů a rostoucí inflace je známá jako stagflace. Jenom co se svět vzpamatoval z ropného šoku v roce 1973 byl tu nový neočekávaný růst cen ropy v roce 1979 s hrozbou další stagflace. Vysilující série měnových otřesů odsoudily snahy o vytvoření evropské měnové unie k neúspěchu.

1.4.3 Neúspěchy v těsnější obchodní integraci

Vždycky, když se nějaké obchodní bariéry odstranily, tak Evropané začali nové vytvářet. Tyto nové překážky měly podobu detailních technických standardů a regulací, což vedlo nikoliv k celistvosti, ale k fragmentaci evropského trhu. Tato politika technických překážek obchodu byla obhajována, jako prostředek ochrany spotřebitele.

První vážná snaha o odstranění těchto překážek se objevila v roce 1969, kdy bylo navrženo, aby všechny státy nastavily stejné a velmi detailní technické požadavky na každý výrobek či skupinu výrobků. Direktivy měly být schvalovány principem jednohlasnosti. Jednohlasnost vedla k tomu, že procedura odstraňování těchto technických překážek byla pomalejší než tvorba nových bariér.

Kombinace extrémně slabých makroekonomických výsledků a neúspěchy v obchodní liberalizaci a měnové unii znamenaly dobu temna pro evropský projekt. Mnoho Evropanů ať už zevnitř uskupení nebo zvně začalo spekulovat o tom, že idea Evropské integrace ze 40s let je již mrtvá.

1.4.4 Světlá místa

I v této době se našel světlé body evropské integrace. Španělsko, Portugalsko a Řecko přijalo demokratické vlády a tak se stalo vhodnými kandidáty na členství v EEC. Řecko se připojilo 1981, Španělsko a Portugalsko 1986. V roce 1978 se podařilo rozjet evropský monetární systém, který stabilizoval měnové kurzy uvnitř této zóny. EEC navýšilo své rozpočty a to v letech 1970 a 1975. Instituce tří organizací (ESCS, Euratom, EEC) se Slučovací smlouvou 1965 sloučily v jednu a byly uspořádány první přímé volby do Evropského parlamentu 1979.

V USA a Evropě se bankéři rozhodli, že utnou vysokou inflaci (v mnoha zemích dvoucifernou) a to tradiční cestou – vyvolanou dlouhou těžkou recesí. Mezi lety 1981-1983 výkony Evropských zemí rostly velmi pozvolna nebo dokonce klesaly. Inflace sice poklesla, ale za cenu výrazného růstu nezaměstnanosti. V roce 1984 byl znovu nastartován ekonomický růst. Politické postoje se přesto změnily – hlubší důvěra v trh se rozšířila skrz celý industrializovaný svět. US prezident Reagan a britská ministerská předsedkyně Thatcherová jsou často označováni za průkopníky tohoto znovuobjeveného přístupu k trhu, ale také socialistický francouzský prezident Mitterand si osvojil mnohá tržní řešení problémů. Existovalo mnoho příčin opětovnému příklonu k liberalismu, fakt, že intervencionalistická politika vedla k 10ti letům chabých ekonomických výsledků, byla jistě jedna z nejvýznamnějších.

1.5 Těsnější kruh a domino efekt, část II: program vnitřního trhu a EEA

Toto příznivé klima evropské integrace bývá dáváno do spojitosti se jménem Jacques Delors. Ten byl jmenován do čela Evropské komise 1985 a spustil program dokončení vnitřního trhu (vytvoření jednotného trhu). V roce 1985 byla představená Bílá kniha, která obsahovala na 300 opatření, které je nutno provést k tomu, aby společný trh byl přetransformován na jednotný-vnitřní trh. Smlouva o dokončení vnitřního trhu (Jednotný evropský akt) vstoupila v platnost 1987 po ratifikaci všemi členskými zeměmi.

1.5.1 Program jednotného trhu: EC 92

V roce 1985 sice všechny firmy EC měly bezcelní přístup na ostatní trhy společenství, ale rozhodně se nejednalo o volný obchod. Vnitřní EC trh byl protkán překážkami obchodu typu: rozdílné technické parametry, průmyslová regulace, kapitálové kontroly, preferenční zásobování, administrativní a přes-hraniční formality, rozdílné daňové sazby, rozdílné přepravní podmínky apod. Důsledkem bylo pak neustálé omezování vnitřního obchodu.

Mnoho s těchto bariér bylo vytvořeno v 70tých letech, kdy vlády přijímaly opatření k ochraně spotřebitele a životního prostředí. Navíc byl volný pohyb zboží omezován národními a místními vládami, které všemožně podporovaly a dotovaly národní šampióny. U poskytovatelů služeb bylo obvyklé požadovat certifikaci, která se lišila pro různé země. A aby jednotlivé státy uchránily své poskytovatele služeb před konkurencí zvenčí, certifikační proces byl uměle natahován a znesnadňován.

Program jednotného vnitřního trhu byl předložen v Bílé knize 1985 (Cockfield zpráva) a včleněn do práva prostřednictvím Jednotného evropského aktu (1987 ratifikován). Cílem bylo vytvořit oblast bez vnitřních překážek pro pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu. Klíčovými změnami bylo:

- modernizace nebo eliminace přes-hraničních formalit
- harmonizace DPH (do určitého pásma)
- liberalizace vládních nákupů
- harmonizace a vzájemné uznávání technických standardů na produkci, balení a marketing
- odstranění všech omezení kapitálových přesunů
- větší integrace kapitálových trhů
- liberalizace přes-hraniční obchodní politiky, včetně vzájemného uznávání povolení k obchodu vydávanými jednotlivými národními regulačními autoritami

Jednotný evropský akt přináší důležité institucionální změny. Například, co se týká hlasování, všechny záležitosti k dotvoření vnitřního trhu se začaly schvalovat procedurou většinového hlasování, nikoliv jednohlasností. Tyto změny ve schvalování se označují jako nový přístup k technické liberalizaci obchodu.

Zacíleno na kapitálovou mobilitu

Součástí Jednotného evropského aktu byla i snaha o posílení kapitálové mobility. Některé země se snažily o liberalizaci svých kapitálových trhů, ale hromadně se toto začalo v EC prosazovat až díky direktivám aktu. Úplné otevření se kapitálovým přesunům bylo započato 1988, kdy byly seškrtnuty všechny zbývající překážky pro pohyb kapitálů mezi EC rezidenty.

1.5.2 EEA a čtvrté rozšíření

Jednotný evropský akt sice znamenal mnohem těsnější integraci mezi členy EC, ale ne-členské země musely čelit diskriminačním efektům vyvolaným integrací členů. Ačkoliv EFTA významně exportovala do EC, diskriminace znamenala významné problémy pro EFTA firmy.

V 80tých letech, se vlády EFTA rozhodly, že musí reagovat na jednotný trh. Několik z nich se začalo ucházet o členství v EC (mezi nimi Rakousko), ostatní se snažily o bilaterální vyjednávání. V roce 1989 byl předložen návrh na vznik Evropského hospodářského prostoru. Který sice rozšiřoval jednotný trh na ostatní členy EFTA, ale s výjimkami zemědělských komodit a společného vnějšího celního sazebníku.

Země EFTA chtěly z pochopitelných důvodů participovat na jednotném trhu. Dva aspekty EEA jsou velmi výjimečné. Za prvé: Země EFTA musely přijmout legislativu (i budoucí), která se týká fungování jednotného trhu EEC, aniž by se na její tvorbě podílely. Za druhé: Vyjednávání s EFTA udělalo dobrou službu pozici supranacionality mezi členy EFTA, když při vyjednávání museli mluvit jedním hlasem. Takováto supranacionalita je zvláštní ze dvou důvodů. Za prvé: byla členům EFTA vnucena EC, homogenita totiž zjednodušovala provádění úkolů okolo jednotného trhu. Za druhé: je zvláštní, že tato supranacionalita byla členy EFTA akceptována, když po válce ji tyto země striktně odmítaly.

Ve skutečnosti nikdo z členů EFTA nechtěl být účasten EEA v takovéto podobě, jak byla vyjednána. Na konci vyjednávání Rakousko, Finsko, Švédsko, Norsko a Švýcarsko podaly přihlášku ke členství v EC. Pro tyto země se EEA stalo přechodnou smlouvou. Švýcarští voliči odmítli členství v EEA (1992) a tak de facto zmrazili přihlášku jejich země i do EC. Přistoupení dalších zemí EFTA k EEA bylo úspěšné. Rakousko, Finsko a Švédsko se staly členy EC, Norští občané v referendu odmítli přistoupení. A tak fungovalo EEA na jedné straně s EU 15 a na straně druhé s Norskem, Lichtenštejnem a Islandem.

Samozřejmě, že v době studené války by bylo členství v EU nemyslitelné pro Švédsko, Finsko, Rakousko a Švýcarsko, ale po změnách ve V Evropě 1989 bylo těmto zemím dovoleno přidat se k EU (Švýcarsko tak nakonec neučinilo).

1.6 Komunistická rozpínavost a jeho velkolepý kolaps

Rozdělení Evropy na její komunistickou a kapitalistickou část bylo zpečetěno výstavbou berlínské zdi 1961. Ačkoliv na začátku nebyl životní standard obou částí příliš rozdílný v 80tých letech už byl markantní. Standard západoevropských občanů byl mnohem vyšší než jejich východoevropských protějšků a to jak v ekonomické, tak politické oblasti.

Toto samozřejmě věděli i ve střední a východní Evropě. SSSR ovšem opět a opět kladl tvrdošjně překážky hospodářským reformám ve své zóně vlivu ekonomickým tlakem a příležitostnými vojenskými intervencemi. V 80tých letech došlo k obratu a o změny v zastaralém systému se pokoušel sám SSSR. Sovětský prezident Gorbačov přijal plán na zavedení určitých ekonomických (s tržními prvky) reforem – PERESTROJKA a ubezpečil

satelity, že i ony mají právo na prosazení vlastních reforem a Sovětský svaz jim nebude klást ani ekonomické ani vojenské překážky – GLASNOST.

K prvním opravdu vážným změnám ve východním bloku došlo v Polsku 1989, kdy polská dělnická strana Solidarita donutila komunistickou vládu k akceptování svobodných parlamentních voleb. Komunisté prohráli a byla sestavená první demokratická vláda v sovětském bloku.

To, že Moskva nezasáhla povzbudilo revoluční snahy v ostatních zemích tohoto bloku. Pro reformní síly v Maďarské komunistické straně se snažily o demokratické volby a co víc, otevřely hranice s Rakouskem. Tisíce východních Němců tohoto chtělo využít k přesunu do Západního Německa. Toto zapříčinilo rozpoutání nepokojů a protestů proti vládě v NDR, které vyvrcholily otevřením hranic mezi NSR a NDR. 9. 11. 1989 tisíce obyvatel západního a východního Berlína se kladivý a krompáči snažilo o zničení Berlínské zdi, symbolu rozdělené Evropy. Na konci roku 1989 již demokratické síly převládly v Polsku, Maďarsku, Československu a Východním Německu. V roce 1990 došlo k znovu-spojení Německa a tři pobaltské republiky Litva, Lotyšsko a Estonsko deklarovaly svou nezávislost na SSSR. Na konci roku 1991 se rozpadl samotný Sovětský svaz – což byl definitivní konec jeho možných intervencí do S a V Evropy. Evropské společenství zareagovalo hbitě a aby podpořilo mladé demokracie, poskytlo těmto státům dočasnou pomoc a půjčky.

1.6.1 První kroky: Evropská smlouva se zeměmi východního bloku

Je jasné, že každá země oblasti chtěla volný přístup na trhy EC, pro nově svobodné země V a S Evropy to bylo obchodní nutností. Nebyly myšlenky na to, že by vytvořily svou vlastní zónu volného obchodu, či, že by se připojily k EFTA. Ze začátku tyto země čelily ochranným opatřením EU. V počátku si představitelé těchto zemí mysleli, že se jedná o permanentní stav a že i po pádu železné opony zůstávají za oponou. Z těchto politických a ekonomických důvodů byly nově svobodné země tlačeny k tomu, aby usilovaly o vstup do EU. Naproti tomu EU byla k tomuto zpočátku neochotna. Ale i přesto byly s Polskem, Československem a Maďarskem podepsány 1991 tzv. Asociační dohody. Obdobné dohody byly 1994 podepsány s Rumunskem, Bulharskem, Albánií, Estonskem, Litvou a Lotyšskem. EFTA kopírovala chování EU. Zpočátku paralyzovala nově vzniklé trhy, ale po podepsání Asociačních dohod se snažila o vlastní bilaterální dohody s těmito zeměmi v oblasti volného obchodu. Některé země východního bloku takovéto dohody začaly podepisovat i samy mezi sebou. Nejvýznamnější byla dohoda o vzniku Středoevropské zóny volného obchodu (CEFTA) mezi Československem (reprezentováno později jeho nástupnickými státy), Polskem a Maďarskem, zóna byla následně rozšířena o Slovinsko, Bulharsko a Rumunsko.

EU-CEEC (země střední a východní Evropy) asociační dohody byly velmi důležité ekonomicky i politicky. Zabezpečovaly volný obchod mezi EU na jedné straně a každou zemi CEEC zvlášť na straně druhé. Zavazovaly EU, že odstraní cla a kvantitativní překážky obchodu pro tyto země do konce roku 1994, zemím CEEC bylo pro reciproční opatření ponecháno více času. Protekcionalismus byl ovšem zachován pro textilní produkty, uhlí, ocel a samozřejmě pro všechny zemědělské produkty. Evropské dohody obsahovaly doložky týkající

se pohybů služeb, kapitálu a osob. Dohody liberalizovaly obchod se službami. Významným prvkem Evropských dohod byl závazek CEEC, že právní řád v ekonomických a souvisejících oblastech bude vytvářen dle práva EC. Což zahrnovalo například oblast soutěžního práva a oblasti státní pomoci domácím průmyslu.

To, že Evropské smlouvy byly bilaterální (nikoliv pluri-laterální, jako např. EEA) odráželo rozporuplné přístupy zemí Z Evropy k rozšíření o CEEC země. Například uvedení smluv do praxe bylo opoždováno díky úmyslně pomalé ratifikaci parlamenty členských zemí. První dohody byly podepsány již 1991, ale v realitu byly uvedeny až 1994. A hlavním důvodem byla právě chybějící politická vůle v stávajících členských zemích.

1.6.2 Kodaňská kritéria, od roku 1993 kritéria vstupu do EU

EU oficiálně ukončilo své váhání ohledně spojení Z a V Evropy v roce 1993. Evropská Rada na svém zasedání v Kodani uvedla, že země V Evropy jsou chápány jako potenciální členové EU. Bylo to poprvé, kdy EU otevřeně vyjádřila, že se členstvím zemí CEEC počítá. Rada zveřejnila kritéria, která musí být splněna, pokud se země chce stát členem EU (kodaňská kritéria). Ke členství byla požadována stabilita institucí garantující demokracii, vymahatelnost práva, garance a dodržování lidských práv, podpora menšin, tržní ekonomika stejně tak jako schopnost vypořádat se s konkurenčním tlakem, který přijde se vstupem země do Unie. Také byla vyžadována schopnost zemí přijímat a směřovat k takovým opatřením, která povedou k politické, hospodářské i měnové unii.

Devět let poté Evropská Rada opět v Kodani rozhodla, že Kodaňský proces je ukončen a může dojít k rozšíření.

K 1.5.2004 se staly novými členskými zeměmi EU: Česká Republika, Slovenská Republika, Maďarsko, Polsko, Litva, Lotyšsko, Estonsko, Slovinsko, Malta a Kypr.

1.7 Sjednocení Německa, Maastricht a euro

Politické změny 1989 znamenaly také obrovské změny pro EU. Po pádu Berlínské zdi, bylo sjednocení obou částí Německa logickým následným krokem. Sjednocení Německa znamenalo vytvoření skutečného obra v rámci EU. S 80ti milióny obyvatel, s 30% evropského HDP znamenalo vznik mnohem většího státu než je Francie, Itálie či Velká Británie. Toto spojení vyvolávalo obavy s narušení vyváženosti politických sil v rámci EU, ale obavy byla také spojovány s obrovskou vojenskou silou znovu-sjednoceného Německa. V době obav z tohoto silného státu přišel Delors se svou ideou měnové unie. Krok, který by mohl znamenat vykročení k politické unii. Tato myšlenka byla rychle přijata francouzským prezidentem Mitterand a německému kancléři Kohl dávala možnost vyměnit německou marku za znovu-sjednocení Německa. Po dlouhých vyjednáváních byl Komisí stanoven cíl na vytvoření měnové unie do roku 1999 a přijetí jednotné evropské měny do roku 2002. Tento závazek byl deklarován v Maastrichtské smlouvě, která se formálně nazývá Smlouvou o Evropské Unii.

Smlouva založila tři pilířový systém fungování EU. Rozdílly v jednotlivých pilířích jsou dány rozdílnými rozhodovacími procedurami. Všechny záležitosti týkající se

ekonomické integrace jsou schvalovány většinovým hlasováním a jsou tedy součástí prvního pilíře EU. Druhý a třetí pilíř je založen na mezivládní koordinaci a spolupráci. Kooperace v oblasti národní bezpečnosti a zahraniční politiky je označována jako druhý pilíř, zatímco třetím pilířem je spolupráce v oblasti přistěhovalecké politiky a justice.

1.8 Příprava na východní rozšíření: Amsterodamská smlouva a smlouva z Nice

Ve chvíli, kdy EU15 připustilo rozšíření na východ, bylo jasné, že instituce EU budou muset být reformovány. Struktura, která byla vytvořena pro 6 zemí, už tak sténala pod tíhou 15tky. Další nové členy by už stávající struktura nezvládla. EU v letech 1996-1997 svolalo mezivládní konferenci, jejíž výsledkem byla Amsterodamská smlouva

1.8.1 Amsterodamská smlouva: pročištění Maastrichtu

Ambice Amsterodamské smlouvy byla vysoká, měla připravit prostředí pro reformy hlavních evropských institucí. Ne, že by mezivládní konference selhala, ale skutečnost je taková, že Amsterodamská smlouva je jakýmsi uhlazením Maastrichtské. Nejvýznamnější změnou je zvýraznění role EU v oblasti sociální politiky, byla posílena úloha Evropského parlamentu a zdůrazněna nutnost flexibilnější integrace.

Dohody v klíčové oblasti, to jest příprava institucí na vstup nových členů, nebylo dosaženo. Členské země se pouze zavázaly, že tento problém bude vyřešen před samotným rozšířením.

1.8.2 Smlouva z Nice

Dohody v oblasti reformy institucí bylo dosaženo až v roce 2000 na summitu EU v Nice. Smlouvy bylo dosaženo, nicméně smlouva nebyla úspěchem. Třemi klíčovými otázkami nastolenými již Amsterodamskou smlouvou byly: velikost a složení Komise, rozšíření hlasování kvalifikovanou většinou v Radě a reforma samotných pravidel hlasování. Smlouva z Nice nedokázala vyřešit nic z výše jmenovaného. Co se týká Komise byla přijata provizorní reforma, která měla být aplikována od roku 2005 do přijetí 27ho členu EU. Řešení z dlouhodobého hlediska nebylo nalezeno. Co se týká rozšíření hlasování kvalifikovanou většinou, zde došlo spíše k utřídění, ale posunu bylo dosaženo velmi malého, spíše žádného. Co se týká reformy v rozhodovacích procedurách, tak zde je Smlouva z Nice vyloženě špatná. Reforma znamená mnohem složitější systém, který se rozšířením stal ještě složitějším. Přijímání rozhodnutí v 27 by bylo mnohem průhlednější před reformou než po ní. Smlouva dále znamená zvětšení síly pro větší státy. Smlouva vstoupila v platnost 2003, ale mnoho jejích bodů bylo znovu projednáváno v rámci tzv. Evropského konventu.

1.8.3 Evropský konvent

Neúspěchy řešit určité problémy smluv z Amsterodamu a z Nice přiměly EU, aby ustanovila tzv. Evropský konvent. Jehož hlavním cílem bylo vytvořit návrh Evropské Ústavy, jejíž součástí by byly i již vyřešené výše zmiňované problémy.

Chronologie vývoje 1948 – 2002

1948	OEEC	Organization for European Economic Co-operation (založeno)	
1950	Schuman plán	Fr. ministr zahraničí Robert Schuman (návrh na Evropské sdružení uhlí a oceli (ECSC))	
1952	ECSC	European Coal and Steel Community (založeno)	Francie, Německo, Itálie, Benelux
1952	EDC	European Defence Community (založeno)	Francie, Německo, Itálie, Benelux
1957	EEC	European Economic Community (založeno)	Francie, Německo, Itálie, Benelux
1957	Euratom	European Atomic Energy Community (založeno)	Francie, Německo, Itálie, Benelux
1959	EFTA	European Free Trade Association (založeno)	Rakousko, Dánsko, Norsko, Portugalsko, Švédsko, Švýcarsko, Velká Británie
1968	CU	Customs Union (dokončena)	
1973	1.rozšíření		Dánsko, Irsko, Velká Británie
1978	EMS, ECU	European Monetary System a European Currency Unit (představeno)	
1981	2.rozšíření		Řecko
1986	3.rozšíření		Španělsko a Portugalsko
1986	SEA	Single European Act (podepsán)	
1990	Znovu-spojení Německa		
1992	EU (Maastricht Treaty)	European Union (vznik) díky Maastricht Treaty (podepsána)	
1992	EEA	European Economic Area (založeno)	EC a EFTA (vyjma Švýcarsko)
1995	4.rozšíření		Rakousko, Finsko, Švédsko

1997	Amsterdam Treaty	(podepsána)	
1998	Euroland		Rakousko, Finsko, Francie, Německo, Irsko, Itálie, Benelux, Portugalsko, Španělsko, (nyní i Řecko)
1998	ECB	European Central Bank (založeno)	
2000	Nice Treaty	(podepsáno)	
2002	Euro	bankovky a mince v oběhu	
2004	5.rozšíření		Česká Republika, Slovensko, Polsko, Maďarsko, Slovinsko, Malta, Kypr, Litva, Lotyšsko, Estonsko

Ekonomická integrace v Římské smlouvě

Závěr měl být politický, prostředky byly ekonomické. Jean Monet měl jasný cíl: vybudovat Spojené státy Evropské, prostředkem k dosažení tohoto cíle měla být ekonomická integrace. Idea byla jasná: spojit šest zemí do oblasti, kde firmy, zákazníci, majitelé kapitálu i pracovníci nebudou čelit žádné diskriminaci založené na národnosti.

Jak vytvořit jednotnou ekonomickou oblast

Cílem bylo, aby v celém jednotném ekonomickém prostoru měli firmy resp. zákazníci rovné příležitosti k prodeji resp. nákupu zboží. A navíc, aby majitelé výrobních faktorů jako je práce a kapitál mohli tyto faktory uplatňovat svobodně kdekoliv v oblasti. Důležité kroky k tomuto cíli jsou prezentovány dole.

Volný pohyb zboží

Zcela zřejmý je požadavek na odstranění všech přes-hraničních bariér prodeje a nákupu. Toto je podstata článku 3 Smlouvy. Článek 3a odstraňuje všechny cla a kvantitativní překážky, zakládá tedy zónu volného obchodu pro pohyb zboží. Cla a kvantitativní překážky nejsou však jedinými překážkami obchodu. V čase dokázaly vlády objevit spoustu jiných bariér, které působí obdobně jako cla či kvantitativní omezení. Proto článek 3a zahrnuje i ustanovení o opatřeních s obdobným účinkem jako cla a kvóty. Článek 3e vyzývá k ustanovení společné přepravní politiky, která bude zamezovat diskriminaci.

Společný vnější celní sazebník

Zboží by se nemohlo skutečně svobodně pohybovat v oblasti, pokud by nebyl vytvořen společný celní sazebník pro třetí země. Pokud by ustanoven nebyl, docházelo by k obchodním defektům, importní firmy by zboží ze třetích zemí vozily přes hranice toho státu,

který by měl nejnižší cla. Aby se tomuto zamezilo, článek 3b požaduje vytvoření společného celního sazebníku. Přijetím tohoto opatření zóna volného obchodu přechází v celní unii. Je třeba zdůraznit, že celní unie je již určitým stupněm politické integrace, protože vyžaduje společný postup zemí v oblasti vnější obchodní politiky a vystupuje jako jeden celek v jednání v těchto oblastech (např. v rámci GATT/WTO).

Zabezpečení nenarušené soutěže

Vytvoření celní unie není dostatečná záruka pro vytvoření jednotného ekonomického prostoru. Obchodní liberalizace může být narušována dalšími veřejnými a soukromými opatřeními uvnitř jednotlivých členských států. Smlouva proto vyzývá k institucionalizaci takových opatření, která by zabezpečila, že konkurence na společném trhu nebude porušována (článek 3f). To znamená: zákaz obchod-narušujících podpor pro národní producenty, vytvoření společné soutěžní politiky, harmonizaci jednotlivých národních právních ustanovení, která se týkají společného trhu a vyzývá k harmonizaci některých daní.

Konkrétně to znamená například:

- Zákaz státní podpory firmám (subvence, dotace...)
- Odstraňování anti-konkurenčního chování (opatření se týká těchto oblastí: kartely a fúze vedoucí k zneužívání dominantního postavení, nekalé obchodní praktiky, smlouvy o výhradním zastoupení apod.)
- Přibližování práva (sjednocování standardů, technických a zdravotních požadavků apod.)
- Daně (zde se pouze říká, že Komise má určit, které daně je vhodné harmonizovat...)

Neomezování obchodu se službami

Článek 3c pokládá základní principy svobodného pohybu služeb.

Volný pohyb pracovníků a integrace kapitálových trhů

Předchozí zmíněná opatření jsou sice dostačující k vytvoření volného pohybu zboží, ale nedostačují k uskutečnění jednotné ekonomické unie. Tato požaduje navíc integraci v oblasti pohybu pracovníků a integraci kapitálového trhu. Tímto se zabývá článek 3c, který ukládá zrušit bariéry ve volném pohybu práce a kapitálu.

Konkrétně to znamená například:

- Zákaz diskriminace pracovníků podle národnosti při přijímání, propouštění, odměňování, při vytváření pracovních podmínek apod. Článek také explicitně uděluje povolení pracovníkům k svobodnému pohybu po celé zóně při hledání pracovního uplatnění.
- Právo vybudovat firmu na území jakéhokoliv státu oblasti. Právo přesouvat kapitál mezi státy oblasti bez omezení. Problém je v tom, že smlouva umožňuje restrikce ve volném pohybu kapitálu, pokud ten vyvolává makroekonomické distorze.

Směnné kurzy a makroekonomická koordinace

Fixní směnné kurzy byly v 50tých a 60tých let chápány jako norma úspěšného obchodu. Zároveň byly ale známy problémy, které to může přinést (nerovnováhy platební bilance). Aby

tomuto bylo zamezeno, smlouva vyzývá k vytvoření společného koordinačního mechanismu v oblasti makroekonomické politiky, která by případným krizím vyvolaných v důsledku nerovnováh platební bilance dokázala čelit.

Společná zemědělská politika

V 50tých letech zemědělský sektor v Evropě vypadal hodně jinak než nyní. Pětina pracovní síly pracovala v tomto sektoru. Mimoto zemědělská politika byla hodně vzdálená od systému laissez-faire. Po krizích 20tých a 30tých let mnoho zemí přijalo silně intervencionalistickou politiku včetně kontroly cen a obchodních bariér. V 50tých letech byla konkurenční schopnost zemědělství jednotlivých zemí šestky velmi odlišná. Francouzští a holandské farmáři byli mnohem konkurenceschopnější než například němečtí. I tyto okolnosti přiměly šestku, aby ne-jen vytvořila možnosti pro volný pohyb těchto komodit uvnitř zóny, ale aby vytvořila i společnou zemědělskou politiku.

Opomíjená integrace: sociální politika

Smlouva se silně koncentrovala na ekonomickou integraci, na rozdíl od harmonizace sociální politiky, zde vládlo zvláštní ticho.

Složitá politika v oblasti sociální harmonizace

Harmonizace v oblasti sociální politiky je velmi složitá a to nejméně ze dvou důvodů. Za prvé, i když jsou si země podobné tak jako šestka, tak existují velmi rozdílné názory na to, kterou část sociální politiky má zabezpečovat vláda a protože sociální politika viditelně ovlivňuje přímo obyvatele daného státu, jsou tyto názory velmi pevné a těžko se mění, například mnohem pevnější než u opatření týkajících se společného celního sazebníku nebo rušení kvantitativních omezení. Druhým důvodem je, že na oblast sociální harmonizace můžeme těžko nahlížet, jako na oblast, kde je vhodné prosazovat kompromisy.

Co se týká cel – existuje jednoduchá ekonomická argumentace, my snížíme cla pro Německo, Německo pro nás a je to oboustranně výhodné. Co se týká sociální politiky, není to tak lehké, těžko by bylo např. v Bavorsku vyargumentovatelné, že otevírací doba v neděli je nutná z důvodu sociální harmonizace či ve Francii zrušení 35ti hodinového pracovního týdne z téhož důvodu. V oblasti sociální politiky ekonomické argumenty nestačí, velkou roli hraje tradice, cítění lidí apod.. Proto harmonizace v této oblasti je velmi těžkým úkolem.

Ekonomové: dvě školy myšlení

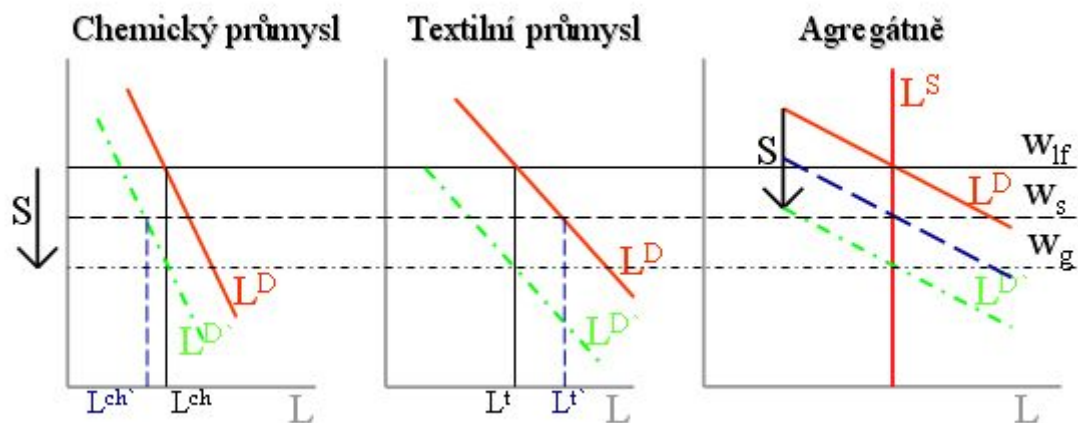
Je nutná pro evropskou ekonomickou integraci i harmonizace sociální politiky? Tato otázka byla objektem rozsáhlých debat. Z počátečních debat se vyvinuly dva pohledy na tuto problematiku.

První škola „harmonizace před liberalizací“ zastává názor, že udržování rozdílů ve mzdách a sociálních podmínkách zvýhodňuje ty země, které mají více laissez-faire sociální politiku (snižuje náklady). Druhá škola „není nutná harmonizace“ argumentuje, že rozdílné mzdy a sociální podmínky jsou odrazem rozdílné produktivity a jiných společenských preferencí.

Sociální politika univerzální a selektivní a dopady na nutnost harmonizace

Politiku zasahující do všech sektorů, nazveme univerzální, a tu, která postihuje jen určitou část ekonomiky označíme za selektivní.

Souvislost mezi selektivností/univerzalitou a (ne)nutností harmonizace sociální politiky si vysvětlíme na následujícím obrázku.

Východím stavem je ekonomika, která je pro jednoduchost tvořena jen dvěma odvětvími a to textilním a chemickým. L^S je celková nabídka práce v ekonomice, L^D je pak poptávka po práci. Jako výchozí ekonomické prostředí budeme chápat laissez-faire. V tomto prostředí je úroveň mezd dána w_{lf} a zaměstnanost v jednotlivých sektorech pak L^{ch} a L^t .

Následně se vláda rozhodne, že bude provozovat aktivní sociální politiku a přikáže zaměstnavatelům, aby poskytovali svým zaměstnancům 6 týdnů dovolené ročně, ať jim povinně přispívají na stravné v určité výši, stejně povinně musí zaměstnanci nyní přispívat i na důchodové pojištění apod. Toto všechno jsou dodatečné náklady na jednoho zaměstnance, které si označíme jako S – náklady sociální politiky.

- univerzální politika – vláda se rozhodla, že tato ustanovení musí plnit všichni zaměstnavatelé ve všech sektorech ekonomiky. Důsledkem je pak pokles L^D na $L^{D'}$ v obou odvětvích a pokles mzdy na w_g . Zaměstnanost zůstává jak u chemického, tak u textilního průmyslu na své původní úrovni.
- selektivní politika – vláda se rozhodla, že ustanovení ohledně sociální politiky musí splňovat pouze chemický průmysl. Pak dojde k poklesu L^D na $L^{D'}$ pouze v chemickém průmyslu. Mzdy (díky mobilitě práce), ale klesnou v obou sektorech na úroveň w_g . Úroveň zaměstnanosti v textilním průmyslu vzroste z L^t a $L^{t'}$ a v chemickém klesne z L^{ch} a $L^{ch'}$. Výsledkem je zvýhodnění textilního průmyslu, který čelí nižším nákladům na práci než v prostředí laissez-faire.

Z tohoto plyne, že pokud je sociální politika univerzální nedochází k zvýhodňování určitých sektorů a není nutná harmonizace (argument „není nutná harmonizace“ školy). Ale pokud je sociální politika selektivní, pak dochází k zvýhodňování (větší

konkurenceschopnosti) a je nutná harmonizace v této oblasti (argument „harmonizace před liberalizací“ školy).

Co se týká souvislosti s Římskou smlouvou, tak tvůrci vycházeli z toho, že sociální politika je univerzální, proto není nutná její harmonizace. V reálném světě samozřejmě dochází i k tomu, že univerzální politika může být diskriminační (v našem diagramu k tomu stačí pozitivně naklonit křivku nabídky). Nicméně tvůrci evropské politiky měli na výběr: na jedné straně nikterak velká diskriminace díky sociální politice a na straně druhé politické náklady plynoucí ze změny (harmonizace) sociální politiky. Raději zvolili v počátcích první možnost. K určité harmonizaci začalo docházet až na přelomu tisíciletí a to proto, že si země v průběhu vývoje osvojily podobné sociální principy a tak harmonizace přestala být z politického hlediska tolik bolestivá.